РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на земеделието и храните
Българска агенция по безопасност на храните

ПЕРИОДИЧЕН БЮЛЕТИН по растителна защита

за периода до 30 април 2025 година

СОФИЯ, 2025

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg
☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК

Фенофаза:

BBCH (11-30) „Разтворен първи лист" - „Начало на удължаване на стъблото: псевдостъблото и братята са изправени, първото междувъзлие започва да се удължава, върха на конуса на класа е поне 1 см над възела на братене"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/**
- ✓ **Обикновена житна пиявица /*Oulema melanopa*/**
- ✓ **Обикновен житен бегач /*Zabrus tenebrioides*/**
- ✓ **Листни въшки /сем. *Aphididae*/**
- ✓ **Житни мухи /*Phorbia sp., Mayetiola destructor, Oscinella frit*/**
- ✓ **Сив царевичен хоботник /*Tanymecus dilaticollis*/**
- ✓ **Мрежести петна /*Drechslera teres***
- ✓ **Кафява ръжда /*Puccinia recondita*/**
- ✓ **Септориози /*Septoria tritici, Septoria nodorum*/**
- ✓ **Брашнеста мана /*Erysiphe graminis*/**

Обикновена полевка /Microtus arvalis/

Вредна дейност на неприятеля е установена в по-голямата част на страната, като полевката е най-активна в крайпътните зони. Плътност в посевите около ПИВ (от единични дупки до 0-2 активни колонии на дка) е констатирана в областите: Благоевград, Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Добрич, Кюстендил, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, Разград, Сливен, Стара Загора, Шумен и Ямбол. Плътността на неприятеля е най-висока в полета с предшественици царевица и слънчоглед. В област Бургас в отделни посеви плътността е над ПИВ - 2-4 активни колонии/дка.

Химичният контрол върху популацията е добре да приключи до началото на активната вегетация на културите, когато дупките се виждат добре и примамките се приемат с по-голяма охота след дългата зима**. Праг на икономическа вредност:**

- пролет - 1 брой активни колонии/дка.

Обикновена житна пиявица /Oulema melanopa/

Видът е олигофаг, който напада културни и диви житни растения. Предпочита овес, ечемик и пшеница. При висока плътност загубата на зърно при житните със слята повърхност може да достигне 20-30%. Напада и царевицата, но там обикновено няма стопанско значение.

През пролетта бръмбарите излизат на повърхността при средна денонощна температура над 7ºС. Появата им

съвпада с фенофазата "Жълт конус" на декоративния храст форзиция (*Forsythia* sp.). Масовата поява съвпада с края на вретененето на житните растения и масовия цъфтеж на форзицията.

Бръмбарите се хранят като изгризват тесни и дълги ивици успоредно на централната жилка на листата. При силна повреда листата изсъхват. Нападението обикновено е съсредоточено в отделни огнища, най-често по периферията и по-рядко във вътрешността на житните посеви.

Начало на поява на презимували възрастните индивиди около средата на месец март е установена в областите: Бургас, Велико Търново, Видин, Кюстендил, Монтана и Пазарджик с плътност от единични индивиди до 2 бр./м^2 и в област Габрово до 7 бр./м^2. Плътността на неприятеля е под прага на икономическа вредност:

- във фенофаза „вретенене"

- ***30 възрастни на м^2 при редки посеви и суха пролет;***
- ***50 възрастни на м^2 при гъсти посеви и хладна пролет.***

Обикновен житен бегач /Zabrus tenebrioides/

Разпространен е повсеместно. Напада пшеница, ечемик, царевица, овес и редица плевелни житни треви. При благоприятни метеорологични условия и монокултурно отглеждане на житните, се намножава масово и може да унищожи голяма част от поникващите есенници, като предизвика тяхното разораване и презасяване.

При затопляне на времето през пролетта, зимуващите ларви на житния бегач продължават вредната си дейност, като прегризват листата и младите стъбла, сдъвкват ги и изсмукват сока, без да засягат жилките. Повредените растения изсъхват и имат вид на малки туфички, подобни на дреб от кълчища. На тези места силно повредените растения загиват и в посевите се образуват петна.

Не се наблюдава увеличение на плътността на вредителя в страната. Регистрираната плътност е около ПИВ: 1-7 бр./м^2 в областите Плевен, Сливен и Стара Загора, като най-честата причина за това е монокултурното отглеждане на есенници. Към химична борба да се прибегне при достигане на **праг на икономическа вредност** през пролетта:

- във фенофаза „братене" - 5 броя ларви на м^2 или 5 бр. повредени растения/м^2.

Листни въшки /сем. Aphididae/

Наблюдава се начало на поява и вредна дейност на неприятеля в областите: Бургас, Варна, Видин, Добрич и Кюстендил. Отчетени са ларви, нимфи и възрастни в плътност около ПИВ - 1-10 бр./растение.

Най-често се срещат овесената и обикновената житна листна въшка. Ларвите се излюпват през март и април и започват да смучат сок от листата на растенията. Освен пряката вреда те вредят и косвено чрез

образуването на чернилни гъбички, които пречат на фотосинтезата, и като вектори на вируса на *жълтото* ечемичено вджуджаване, което може да компрометира добивите. Химична борба се извежда срещу ларви, нимфи и възрастни при **ПИВ:**

- ***във фенофаза „вретенене-изкласяване“ – 15% нападнати растения или 10 бр./клас.***

Житни мухи /Phorbia sp., Mayetiola destructor, Oscinella frit/

Повреди от ларви на житни мухи по братята на пшеницата са установени в област Видин, като нападението е под ПИВ – 1 бр./м^2. В края на есента в област Плевен беше регистрирана вредна дейност на неприятеля в плътност около ПИВ - 3-5 бр./м^2.

Житните мухи са постоянни и икономически важни неприятели по пшеницата за условията на нашата страна. У нас са установени да вредят на пшеницата: хесенската муха (*Mayetiola destructor*), червеното житно комарче (*Haplodiplosis marginata*), пшеничената галица (*Contarinia tritici*), оранжевото житно комарче (*Stenodiplosis mosellana*), шведската муха (*Oscinella frit*), житната стъблена муха (*Chlorops pumilionis*), житната класова муха (*Meromyza nigriventris*), житната тревна муха (*Opomyza florum*), черна пшеничена муха (*Phorbia fumigata*), черната пролетна пшеничена муха (*Phorbia haberlandti*) и различните видове листоминиращи мухи от **сем. Agromyzidae**. Химичният контрол е насочен срещу възрастните при достигане на **ПИВ**:

- във фенофаза „вретенене“ - 6 възрастни/м^2.

Сив царевичен хоботник /Tanymecus dilaticollis/

Типични повреди от неприятеля по листата на пшеницата са отчетени в област Добрич, като те са без икономическо значение към този момент.

Сивият царевичен хоботник е многояден вид. Възрастното поврежда силно царевицата. Храни се и вреди и на пшеница, ечемик, сорго, фий, люцерна, грах, пипер, младите фиданки в овощните разсадници, както и на много плевели – балур, пирей, троскот, паламида и други. През пролетта, когато почвата се затопли до 10 градуса, бръмбарите излизат навън. Това обикновено става в последните дни на март и първата десетдневка на април. Като типичен полифаг в началото се храни с плевелите, пшеницата и ечемика.

Мрежести петна /Pyrenophora teres/

Патогенът се пренася със семената или се запазва в растителните остатъци. Признаците стават видими по долните листа след изкласяването. Това са малки кафяви петна. С напредването на болестта те нарастват и оформят мрежеста зона. Разположени са надлъжно по жилките на петурата и не образуват ивици.

Отчетена е степен на нападение от 0-2% в област Добрич, като инфекциозния фон на болестта към момента е слаб. **ПИВ:**

- във фенофаза „1-ви, 2-ри възел“ - 5 % нападната листна маса.

Кафява ръжда /Puccinia recondita/

При **кафявата ръжда** по листните петури, по-често откъм горната страна, се появяват елипсовидни или леко удължени, неравномерно разпръснати сори. При благоприятни условия броят им силно нараства и те покриват значителна част от листната петура. Листата се усукват и изсъхват преждевременно, зърното остава дребно, спарушено и с влошени хлебопекарни качества.

Нападнати посеви от ръжди се наблюдават само при повторно засетите посеви с пшеница в област Сливен. Нападната листна маса около и под ПИВ (0-5%) е установена в областите Варна, Плевен и Сливен.Към химични третирания се пристъпва при достигане на **ПИВ**:

- във фенофаза „1-ви, 2-ри възел“ - 5% нападната листна маса.

Септориози по житните /Septoria tritici, Septoria nodorum/

Ран листен пригор (листни петна) по пшеницата /Septoria tritici/ - симптомите се наблюдават още наесен под формата на малки сиво-зелени петна с неясни очертания, които могат бързо да се разраснат. Постепенно централната част на петната придобива бледо-кафяв цвят с разположени в него дребни черни точици (пикнидии). Подобни симтоми могат да бъдат наблюдавани и върху стъблата на пшеничните растения. Силно нападнатите растения изглеждат слаби, а полученото в последствие зърно е дребно и спаружено. В някой случай може да се стигне и до загиване на цели растения. Листният пригор се развива по пшеницата едновременно с болести като брашнеста мана и кафява ръжда.

Септориоза по пшеницата /Septoria nodorum/ се проявява по зелените части на растенията (листа, възли и особено по горната част на плевите и осилите при израсналите растения), като образуват кафяви петна с пожълтели тъкани около тях. Сливането на петната води до създаването на неправилни участъци с хлоротичен венец, причиняващи пригори.

И през тази година в ранните посеви се наблюдава поява (от средата на ноември) и развитие на септориоза по пшеница. Нападение по долните етажи на растенията има в областите: Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Добрич, Монтана, Перник, Плевен и Сливен. Степента на нападение е около и под ПИВ (0-5%).

Борбата първо се провежда с агротехнически методи, които целят унищожаване на растителните остатъци, където се запазва патогена, и спазване на 2-3 годишно сеитбообращение. **ПИВ:**

- във фенофаза „1-ви, 2-ри възел“ - 5% нападната листна маса.

Брашнеста мана /Erysiphe graminis/

Брашнестата мана по житните култури се развива през целия вегетационен период. Напада всички зелени органи, но най-често листата. Най-рано се открива по първите листа и след това признаците се проявяват и върху листата от горните етажи, по листните влагалища, стъблата и по-рядко по класовете. По повърхността на нападнатите органи се образуват нечистобели брашнести налепи, които се разрастват, сливат се и накрая плътно покриват големи участъци от тях. Върху силно нападнатите листа тъканите жълтеят, а тези под налепите остават по-дълго време зелени. Брашнестата мана е особено вредоносна, когато обхваща последните флагови листа и класа. В такива случаи зърното остава по-дребно, недобре изхранено и с влошени качества.

В областите Велико Търново, Плевен и Сливен са установени единични пустули по листата, като в отделни посеви е констатирана нападната листна маса под ПИВ (1-4%). На този етап болестта е без икономическо значение.Прилагането на фунгициди е необходимо, когато нападението от брашнеста мана достигне **праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза „1-ви, 2-ри възел“ - 10% нападната листна маса.

СЛЪНЧОГЛЕД

Фенофаза:ВВСН (00-07) *„Сухо семе“ - „Поява на хипокотила и котиледоните“*

Основни вредители за периода:

- ✓ **Плевели**
- ✓ **Телени червеи /сем. *Elateridae*/**
- ✓ **Сив царевичен хоботник /*Tanymecus dilaticollis*/**

Плевели

Контролът на заплевеляването при слънчогледа е особено важен в най-ранните фенофази от развитието на културата. Поради този факт се препоръчва използването на почвени хербициди след сеитба, преди поникване на културата. Те са ефикасни срещу едногодишните житни и широколистни плевели – сива и зелена кощрява, кокоше просо, обикновен щир, бяла куча лобода, звездица, фасулче, полски мак, полски синап, лайка и др.

За провеждане на качествена и ефективна борба срещу плевелите и постигане на оптимален ефект при приложението на хербициди е необходимо да бъдат спазени следните по-важни условия:

- Избор на подходящ почвен хербицид, който е ефикасен срещу видовете плевели в съответното поле в началните фази от развитието им, когато са най-уязвими.
- Използваните хербициди да бъдат съобразени с фенофазата на развитие на културата.
- Да се спазят изискванията на почвените хербициди към външните условия, при които се внасят - оптимална почвена влага и фина обработка на почвата преди сеитба.

- Правилно определяне на дозата и количеството на работния разтвор на единица площ.

Телени червеи /сем. Elateridae/

Ларвите на неприятеля унищожават засетите в почвата семена, кълновете, младите стъбла и кореновата система на растенията. При набъбването на семената, ларвите първоначално унищожават зародиша, а след това и ендосперма. От повредените семена остава само обвивката. При поникване на растенията ларвите изгризват кълновете още преди да се покажат на повърхността на почвата. След поникването нагризват подземната част на растенията. Нападенията от ларвите се изразяват в ходове, които прокарват в централния корен на слънчогледовите растения. По този начин в растението навлизат различни причинители на болести и в следствие на това нападнатите растения пожълтяват, завяхват и много лесно се отскубват. Химични третирания се предприемат при достигане на **ПИВ**:

- при сеитба до 10 април – до 5 бр. ларви/м^2.

- при сеитба след 10 април - 3 бр. ларви/м^2.

Сив царевичен хоботник /Tanymecus dilaticollis/

Неприятелят има едно поколение годишно и зимува като възрастно насекомо в почвена камерка на дълбочина 40-70 см. Напролет, с повишаване на температурата на почвата в мястото на зимуване до 8-10°C, бръмбарите започват да се придвижват нагоре и при температура около 10°C излизат на повърхността. Първоначално се изхранват с паламида, пирей, троскот и други плевелни растения. При поникване на пролетните култури (царевица, цвекло, слънчоглед и др.) се насочва към тях.

Бръмбарите прегризват младите кълнове и стъблата на поникващите култури под и над повърхността на почвата. След появата на листата се хранят с тях, като правят големи неправилни нагризвания. При висока плътност може да унищожат голяма част от поникващите и млади растения в посева. След появата на трети-четвърти лист опасността започва да намалява, а с появата на пети лист вече е преминала поради загрубяването на листната маса и увеличеното ѝ количество. **ПИВ**:

- в периода на поникване –2 бр. възрастни/м^2.

- във фаза 4^{ти}-5^{ти} лист – 5-6 бр. възрастни/м^2.

РАПИЦА

Фенофаза: BBCH (23-50-52) „Видимо третато разклонение" - „Наличие на цветни пъпки (бутони) още обвити с листа" – Цветните пъпки свободни, на нивато на най-младите листа"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/**
- ✓ **Рапична стъблена бълха /*Psylliodes chrysocephalus*/**
- ✓ **Рапичен стъблен скритохоботник /*Ceutorhynchus napi*/**
- ✓ **Рапичен цветояд /*Brassicogethes aeneus (Meligethes aeneus)*/**
- ✓ **Листни въшки /сем. Aphididae/**
- ✓ **Сухо стъблено гниене (Фомоза) /*Leptosphaeria maculans*/**

Обикновена полевка /Microtus arvalis/

Наблюдава се вредна дейност с плътност от единични активни дупки до 2 колонии/дка в областите Кюстендил, Монтана, Разград, Пазарджик, Плевен, Търговище, Враца, Велико Търново, Перник.

Рапична стъблена бълха /Psylliodes chrysocephala/

Констатирано е начало и масова поява на вредна дейност. Отчетената плътност е около и над ПИВ в областите: Бургас, Варна, Велико Търново, Перник, Сливен, Стара Загора.

Възрастните бълхи се появяват от март до юли. Неприятелят се концентрира по рапицата веднага след нейното поникване. Храни се като нагризва малки отвори по листата, стъблата и листните дръжки. Активни са вечер и през нощта. **Праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза „разтворен 3-ти лист" - „9 или повече оформени листа" - 4 бр. възрастни/м^2.

Рапичен стъблен скритохоботник /Ceutorhynchus napi/

Установена е вредна дейност на възрастното. Отчетената плътност е в границите на прага на икономическа вредност - 2-4 бр. възрастни/м^2 в областите Бургас, Варна, Велико Търново, Кюстендил, Разград, Перник, Плевен. Нападение над ПИВ (3-5 бр. възрастни/м^2) е установено в област Сливен.

Неприятелят има едно поколение годишно и зимува като възрастно насекомо. През пролетта бръмбарите се активизират и напускат зимните си убежища обикновено към средата на април, но при топла пролет може и по-рано. Те са активни през деня. В топло и слънчево време хоботниците се хранят по младите листа, цветните

розетки и цветните пъпки като правят малки нагризвания. При студено време и валежи се крият в почвата. Неприятелят причинява характерно изкривяване на стъблото във форма на буквата S и появата на пукнатини при късни мразове и силни валежи. Ларвите от новото поколение се вгризват във вътрешността на стъблата. На местата на пробождане се създават условия за проникване на причинителите на болестите прикореново, стъблено и сухо гниене.

Химичният контрол е насочен срещу възрастните преди яйцеснасяне и се предприема при достигане на **праг на икономическа вредност:**

***- при температура на въздуха 8-10°C - 2-4 бр. възрастни/м²*.**

Рапичен цветояд /Brassicogethes aeneus (Meligethes aeneus)/

Установено е начало на поява на възрастните насекоми в областите Бургас и Плевен. Отчетената степен на нападение в област Плевен е под ПИВ - 1 бр. възрастно/м^2, в област Бургас е около стойността на ПИВ - 3-5 бр. възрастни/м^2.

Рапичният цветояд е основен неприятел по време на бутонизицията и цъфтежа на рапицата. Концентрира се по цветните пъпки при формирането им. Прогризва дупчица отстрани на пъпката и изгризва цялата вътрешност. Повредените цветни пъпки увяхват, изсъхват и окапват. Шушулките, формирани от повредени цветове, придобиват характерна охлювообразна форма.

Листни въшки /сем. Aphididae/

Нападнати площи са установени в Русе и София област. Върху част от нападнатите площи е извършено химично третиране.

Възрастните и ларвите смучат сок от листата и стъблата на културата. Растенията отслабват и спират развитието си. Листните въшки са преносители на много вирусни болести.

Сухо стъблено гниене (Фомоза) /Leptosphaeria maculans/

Проявява се в периода от поникване на растенията до фенофаза „6-ти лист“. Върху най-долните листа се образуват неправилни, закръглени, сивозеленикави петна, с дребни черни точки по тях. Петната постепенно некротират и обхващат листните дръжки и стъблото. Заразяването на стъблото става непосредствено на нивото или над почвената повърхност. Фомозата напада и кореновата шийка, с появявата на тъмни петна, които водят до изсъхване и загиване на растенията.

Симптоми на болестта са наблюдавани по долните листни етажи. Отчетеното нападение е единични петна в областите Варна, Видин, Перник и Сливен.

ТЮТЮН

Фенофаза:BBCH (00-1002) „Сухо семе" - „Втора двойка същински листа (Кръстосване)"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Сечене на тютюневия разсад /*Rhizoctonia solani, Pythium debaryanum, P. ultimum*/**

Сечене на тютюневия разсад /Rhizoctonia solani, Pythium debaryanum, P. ultimum/

Болестта се развива от засяването на семената до формирането на механични тъкани в растенията. Най-характерната проява, известна като типично сечене, се развива след поникването на младите растения. В основата им, на нивото на почвената повърхност, се появява воднисто петно, което първоначално е дребно, но бързо се разраства и обхваща стъблото като пръстен. Засегнатата част покафенява, изтънява, прищъпва се и растението пада като посечено. Повредите се развиват най-често на хармани. Сеченето се развива силно при условия на висока почвена и въздушна влажност и при умерена температура. За лехи трябва да се избират леки, отцедливи и проветриви места. Поливането да се извършва с умерено хладка вода, без да се допуска преовлажняване.

СЕМКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

ЯБЪЛКИ

Фенофаза: BBCH (01/15 - 57) „Начало на набъбване на листните пъпки: пъпките са видими набъбнали, люспите на пъпките са удължени и имат светли участъци"/"Повечето листа са разлистени, но не в пълен размер" - „Фаза "Розов бутон": удължаване на венчелистчетата; чашелистчетата са леко отворени; поява на венчелистчетата"

КРУШИ

Фенофаза: BBCH (01/09 - 56) „Начало на набъбване на листните пъпки: пъпките са видими набъбнали, люспите на пъпките са удължени и имат светли участъци"/"Фаза „Зелен бутон": отделяне на единични цветове (все още затворени)"

Основни вредители за периода

- ✓ **Червен овощен акар /*Panonychus (Tetranychus) ulmi*/**
- ✓ **Листни въшки /*сем. Aphididae*/**
- ✓ **Листозавивачки /сем. Tortricidae/ и Листогризещи гъсеници /сем. Lasiocampidae, сем. Noctuidae, сем. Erebidae /**

- ✓ **Ябълков цветопробивач /*Anthonomus pomorum*/**
- ✓ **Ябълкова плодова оса /*Hoplocampa testudinea*/**
- ✓ **Обикновена крушова листна бълха /*Cacopsylla pyri*/**
- ✓ **Крушов пъпков пробивач /*Anthonomus pyri*/**
- ✓ **Брашнеста мана по ябълката /*Podosphaera leucotricha*/**
- ✓ **Струпясване по ябълката /*Venturia inaequalis*/**

Червен овощен акар /Panonychus (Tetranychus) ulmi/

Червеният овощен акар презимува като яйце по клонките, клоните и кората на дърветата. През пролетта, след повишаване на температурата над 7ºС, започва излюпването на ларвите. Обикновено то настъпва няколко дни преди цъфтежа на ябълката и продължава през целия период на цъфтеж. Ларвите се разпълзяват и смучат сок от пъпките и първите малки листенца. При силно нападение цветовете не се разтварят. След това ларвите се съсредоточават предимно по долната страна на младите листа и продължават да се хранят. Вследствие на повредата хлорофилът в листата намалява и от горната страна те придобиват мозаечен вид. Постепенно отделни участъци от листата придобиват бронзов оттенък. Нанесените повреди влошават количеството и качеството на продукцията, както и изхранването на плодните пъпки и леторастите за следващата година.

В област Благоевград е установено нападение от неприятеля под ПИВ.

Праг на икономическа вредност:

- във фенофаза бутонизация - 1-2 бр. ларви/лист.

Листни въшки /сем. Aphididae/

Листните въшки са много опасни в началото на вегетационния период, когато образуват колонии по леторастите и листата. Нападнатите части се деформират, а растежа им спира.

В област Благоевград са установени яйца по леторастите, при плътност под ПИВ (8% пъпки с яйца) на зелена ябълкова листна въшка (*Aphis pomi*). Начало на излюпване е установено в областите Кюстендил (плътност под ПИВ - 2 бр./100 пъпки) и Пловдив. **Праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза „разпукване на пъпки – розов бутон" – 10-15 бр. индивиди на 100 пъпки или 10% нападнати розетки.

Листозавивачки /сем. Tortricidae/ и Листогризещи гъсеници /сем. Lasiocampidae, сем. Noctuidae, сем. Erebidae /

Насекомите, обединени под името листозавивачка, имат повсеместно разпространение и са едни от най-значимите вредители за овощните дървета, лозата и ягодоплодните растения.

Листозавивачките развиват едно или две поколения през годината. Зимуват като яйца, ларви или какавиди, в характерни щитчета или пашкулчета, приготвени от копринени нишки, екскременти и растителни части. Обикновено укритията се намират в разклоненията на клоните и клонките, под напуканата кора, под външните люспи на пъпките, под сухите растителни остатъци и т.н.

Гъсениците се появяват рано напролет едновременно с възобновяване на развитието на растенията. Първоначално нападат набъбващите пъпки, като ги изгризват, поради което те потъмняват, изсъхват и се оронват.

Начало на вредна дейност е установено през последната десетдневка на месец март в областите Пазарджик, Плевен и Пловдив. Установена е плътност под ПИВ (4-5 бр. гъсеници/дърво) в област Плевен. **Праг на икономическа вредност:**

1. **Ябълка**

- ***във фенофаза разпукване на пъпките- зелен конус-„миши уши” – 5-8 гъсеници/100 пъпки;***

2. **Череша, вишня, праскова**

- ***във фенофаза разпукване на пъпките – 8-10 гъсеници/100 пъпки/розетки;***

3. **Сливи**

- ***във фенофаза бутонизация, цветни розетки, до начало на цъфтеж – 8 гъсеници/100 розетки;***

Ябълков цветопробивач /Anthonomus pomorum/

Ябълковият цветопробивач е проблем в старите овощни градини, откъдето видът се разселва. Напролет бръмбарите се хранят главно с плодните и по-рядко с листните пъпки. Оплодените женски снасят в цветните пъпки, като с хоботчето си изгризват тънко каналче и втикват по едно яйце, в основата на тичинките. Неприятелят има предпочитание към ябълкови сортове с по-продължителен цъфтеж. Ларвата се храни с плодника и тичинките, като изгризва и основата на венчелистчетата. Повредените цветни бутони не се разтварят, постепенно покафеняват и изсъхват. Повредата се забелязва много ясно на фона на розовите цветчета, а по-късно и сред оформените плодчета. Ето защо особено важно е да се намали плътността на бръмбарите преди началото на яйцеснасянето. **Праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза „бутонизация” – 2-3% заселени разетки.

Ябълкова плодова оса /Hoplocampa testudinea/

Биологичният цикъл на неприятеля е много добре синхронизиран с развитието на хранителния гостоприемник. Летежът започва във фенофаза „бутонизация" и продължава до края на цъфтежа на ябълката. Осата се храни с цветен прашец и нектар. Активна е през деня при температури над 14-15ºС. Привлича се от белия цвят. Излюпената гъсеница се вгризва непосредствено под обовивкана на плода, като го минира под формата на дъговидни тесни извити ходове, където живее до първото линеене. След това напуска минирания плод и се вгризва в друг, в който изгризва дълбоки ходове, унищожава цялата му вътрешност, вкл. семенната кутийка и семената. Повредените плодове окапват преждевременно и по-рано, отколкото повредените от ябълков плодов червей. Вредната дейност на осата приключва до началото на фенофаза „големина на плода колкото орех", когато започват повредите от ябълковия плодов червей.

Прагът на икономическа вредност, при достигането на който се предприемат химични третирания, е:

- във фенофаза бутонизация до начало на цъфтеж – 2-3 бр. възрастни/ 100 стръскани клона.

Обикновена крушова листна бълха /Cacopsylla pyri/

Зимува като възрастно, най-често под напуканата кора на дърветата или под окапалите листа. Излюпването на ларвите започва в края на март – началото на април (фенофаза "бял бутон"). Масовото излюпване е по време на цъфтежа. Ларвите се концентрират по дръжките на младите листа и цветовете, в основата на които се хранят като смучат сок.

Най-силно е отрицателното ѝ въздействие върху дърветата, вследствие пренасянето на фитоплазма, запушваща проводящите съдове и предизвикваща закърняване и загиване на крушовите дървета.

В област Пловдив е констатирана поява на възрастни индивиди, начало на яйцеснасяне и излюпване. **Праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза „бутонизация" – 2-3% заселени разетки.

Крушов пъпков пробивач /Anthonomus pyri/

Презимувалите бръмбари се появяват през пролетта, преди набъбването на смесените и листни пъпки. След излюпване на ларвите, те се хранят с цветните части на плодните пъпки и унищожават напълно цветните и листни пъпки. След приключване на развитието си, ларвата какавидира в мястото на

повредата. Бръмбарите от новото поколение се появяват през месец май. **Праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза „разпукване на пъпките- зелен конус-„миши уши” – 8-10% повредени плодни пъпки.

Брашнеста мана по ябълката /Podosphaera leucotricha/

Болестта напада всички нарастващи и новообразувани части на ябълката - листа, летораси, листни дръжки и цветове. От заразените през предшестващата година листни пъпки се образуват летораси, които са слаби, със скъсени междувъзлия и розетъчно разположени тесни, ладиевидно извити листа. Цветните части са силно деформирани и не образуват завръзи. Всички нападнати растителни части се покриват с плътен бял налеп, който по-късно потъмнява. Заразените растителни части постепенно некротират и опадат. По нападнатите плодове се появяват петна във вид на ръждива мрежа, която обхваща различни по големина участъци от повърхността и прониква на различна дълбочина в тъканите.

Препоръчват се вегетационни третирания през 10-12 с регистрираните фунгициди.

Струпясване по ябълката /Venturia inaequalis/

Болестта е повсеместно разпространена и икономически важна за ябълката. При благоприятни условия може да причини загуба на реколтата до 100%. По долната страна на листата се образуват закръглени до неправилни, неясно ограничени, маслинено зелени петна. По-късно болестта се наблюдава от горната страна на петурата. Плодовете се нападат най-силно от формирането им до фаза големина на орех. По младия завръз петната са едри, закръглени с кадифен налеп. По-късно повредените тъкани стават корковидни, напукват се, а плодът се деформира.

Основна роля за масовото развитие на патогена играят влагата и температурата. Болестта се благоприятства от хладно и дъждовно време, гъсто засадени ябълкови градини, непроветриви места, едностранчиво азотно торене, неспазване на моментите за борба, некачествено пръскане.

Благоприятни условия за развитие на болестта са: узрели спори, подходяща фенофаза на ябълката (набъбване на пъпките, зелен конус, миши уши, показване боята на цвета, цъфтеж, оформяне на плода, големина на плода колкото орех) и подходящи метеорологични условия (температури между 5ºС и 26˚С и валеж) се извършват сгъстени предцъфтежни и следцъфтежни третирания през интервал 10-14 дни с регистрираните фунгициди. Пръсканията се извършват до перминаване на критичните за болестта фенофази.

В област Пловдив е установено узряване на аскоспори през третата десетдневка на месец март. Благоприятни условия за изгърмяването им имаше в края на месеца. Падналите

валежи създадоха условия за отчитане на първи критичен период на патогена от аскусна зараза. Към момента са приключили всички извънвегетационни растителнозащитни практики. В края на март са обявени първите вегетационни пръскания в масивите срещу струпясване и брашнеста мана.

КОСТИЛКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

ЧЕРЕШИ И ВИШНИ

Фенофаза: BBCH (03-59) „Край на събуждането на (набъбване) пъпките: люспите са отделени; вижда се светлозелен сектор на пъпката." - „Повечето цветове с венчелистчета са оформени като топчици (бял бутон)"

СЛИВИ

Фенофаза: BBCH (11-55-60) „Развиване на първите листа; вижда се оста на развиващия се летораст" - „При някои пъпки светлозелените люспи са леко отворени" - „Първи отворени цветове"

ПРАСКОВИ:

Фенофаза: BBCH (11-64) „Развиване на първите листа; вижда се оста на развиващия се летораст" - „Отворени са около 40% от цветовете"

КАЙСИИ:

Фенофаза: BBCH (60-72) „Първи отворени цветове" - „Зеленият яйчник е заобиколен от чашелистчетата; някои от тях започват да падат"

Основни вредители за периода

- ✓ **Черна златка (*Capnodis tenebrionis*)**
- ✓ **Малка зимна педомерка /*Operophtera (Cheimatobia) brumata*/**
- ✓ **Вишнев хоботник /*Rhynchites auratus*/**
- ✓ **Черна сливова плодова оса /*Hoplocampa minuta*/**
- ✓ **Прасковен молец /*Anarsia lineatella*/**
- ✓ **Източен плодов червей /*Grapholitha (Cydia) molesta*/**
- ✓ **Черничева щитоносна въшка /*Pseudaulacspis pentagona*/**
- ✓ **Ранно кафяво гниене /*Monilinia laxa*/**
- ✓ **Къдравост по прасковa /*Taphrina deformans*/**

Черна златка (Capnodis tenebrionis)

От началото на годината в област Благоевград се провеждат редовни обследвания от инспекторите по растителна защита за установяване нападение от неприятеля. Наблюдават се ларви в диапауза в плътност от 1-4 бр./дърво. В черешова овощна градина е внесена ентомопатогенна нематода. В края на месец март в АЕР Свищов (област Велико

Търново) е установена поява на възрастното на неприятеля.
Със Заповед № РД 11-528/24.02.2025 г. на изпълнителния директор на БАБХ е утвърдено „Ръководство за прилагане на мерки за контрол на черна златка (Capnodis tenebrionis) при дървесни овощни и декоративни видове от сем. Розоцветни (Rosaceae) на територията на Република България“.
С цел запознаване на земеделските стопани и други заинтересовани лица с биологията на черната златка, повредите, които нанася и средствата за контрол, отделите по Растителна защита към съответните Областни дирекции по безопасност на храните организират информационно-обучителни срещи. Актуална информация за графика на проведените и предстоящите срещи може да намерите на интернет страницата на БАБХ.
Път: Начало/За бизнеса/За земеделските производители.

Малка зимна педомерка /Operophtera (Cheimatobia) brumata/

Гъсениците се разпълзяват през март, при разпукване на пъпките, при средна денонощна температура е около 6ºС. Те нагризват пъпките и листата, а по-късно и плодовете, като отделят паяжинни нишки. При масово нападение обезлистват напълно дърветата и нагризват наедрелите плодове.
Праг на икономическа вредност:
- след цъфтеж – 8-10 бр. гъсеници/100 стръсквания или 10-12% повредени плодове.

Вишнев хоботник /Rhynchites auratus/

Бръмбарите се появяват рано напролет, преди цъфтежа на черешата, когато температурата на повърхностния слой в почвата достигне 8-10ºС. Масовата поява на хоботника е при средна денонощна температура 15ºС и съвпада с края на цъфтежа при черешата и масовия цъфтеж на вишната. Бръмбарите се хранят с набъбналите пъпки и цветовете на всички цъфтящи овощни видове. По-късно може да се хранят и с листата и плодчетата. След образуване на завръзите хоботниците преминават по черешата и вишната. Химични третирания се извършват при достигане **Прага на икономическа вредност:**
- във фенофаза „край на цъфтеж“ – 3 възрастни/10 клонки.

Черна сливова плодова оса /Hoplocampa minuta/

Масовият летеж на осите е около средата на април. Те се хранят с нектар. Осите снасят в чашката на цветчето. Тъканта в мястото на снесеното яйце покафенява и се образува петно с неправилна форма. Излюпените лъжегъсеници напускат джобчето през кръгъл отвор. Ларвата навлиза в младите плодчета и се изхранва с вътрешността на костилката. Една

ларва повреждa до 5 плодчета, които след това падат на земята заедно с дръжката. Начало на поява е установено в областите Плевен и Пловдив в края на месец март. Химичен контрол да се проведе срещу ларвите при **ПИВ:**

- ***във фенофаза формиране на завръза - 2-5% повредени завръза.***

Прасковен молец /Anarsia lineatella/

Зимува като гъсеница втора и по-рядко първа възраст. През пролетта гъсениците започват да се хранят в зимните си убежища. Началото на активизирането съвпада с разпукването на цветните пъпки на прасковата. Една гъсеница повредa 2-3 пъпки, заедно с тази, в която е зимувала като предпочита листните пъпки. С развитието на леторастите гъсеницата се вгризва в тях непосредствено под вегетационния връх, най-често в основата на листните дръжки. Нападнатите летораст увяхват, върхната им част увисва надолу и постепенно изсъхват. Гъсениците се вгризват и в плодниците на цветовете и в младите плодчета, като напълно унищожават вътрешността им.

В края на месец март в област Пловдив е регистрирано възобновяване на вредната дейност на зимуващо поколение на неприятеля. **ПИВ:**

- ***във фенофаза „набъбване на пъпките“ – 3% повредени летораст от гъсениците.***

Източен плодов червей /Grapholitha (Cydia) molesta/

Летежът на пеперудите започва най-рано в сравнение с останалите плодови червеи – в края на март – началото на април, за условията на Южна България. В години с необичайни затопляния през януари - февруари е наблюдаван и много по-ранен летеж (края на февруари – началото на март). Излетелите пеперуди са активни привечер, а през деня стоят скрити под листата на дърветата и върху почвата. Излюпените млади гъсеници се вгризват в основата на върхните листа на летораслите. Една гъсеница повредa от 3 до 5 леторасла, в сърцевината на които прави ходове с дължина от 6 до 16 см. Повредените леторасли повяхват и изсъхват. Началото и динамиката на летежа на източния плодов червей се установяват с феромонови уловки.

В началото на месец март в АЕР Петрич (област Благоевград) е регистриран летеж на първо поколение на неприятеля. В резултат на последвалото захлаждане на времето развитието му се забавя. В област Пазарджик с феромонови уловки е регистриран летеж на пеперуди от първо поколение в края на март. Първото третиране е насочено срещу гъсениците при достигане на **ПИВ**:

- ***в млади градини – 2-3% нападнати летораст;***
- ***в плодоваващи градини - 5% повредени летораст или 2-4% нападнати плодове.***

Черничева щитоносна въшка /Pseudaulacspis pentagona/

Неприятелят е установен в градини от Благоевградски регион с плътност 22-25 зимуващи форми/1 метър клонка.

Черничевата щитоносна въшка вреди, като се заселва по стъблата, клоните, леторастите и плодовете, от които изсмуква соковете. Вследствие на убождането засегнатата тъкан загива, а от изсмукването на сока растенията забавят растежа си и може напълно да загинат.

Женската започва да снася напролет, когато температурата достигне 11-12°С. Ларвите от първото поколение се излюпват през май. При масова поява кората на дърветата добива бял цвят от щитчетата на въшките. Неприятелят се заселва и по дръжките на плодовете.

Праг на икономическа вредност:

- ***през вегетацията – 10-20 бр. ларви/100 см клонка.***

Ранно кафяво гниене /Monilinia laxa/

Първите симптоми на болестта са под формата на некротични петна по венчелистчетата, които постепенно обхващат целите цветове, т. нар. „опожаряване“, леторaслите и листата, които изсъхват. Завръзите покафеняват, плодовете загниват, мумифицират се, а при висока относителна влажност на въздуха и умерени температури се покриват със сиви, дребни прашести туфи от спороношението на гъбата. Нападнатите растителни части не окапват, а остават в короната на дърветата до следващата пролет.

Първото третиране се извършва предцъфтежно във фаза „цветен бутон“. Следцъфтежните третирания се извършват след опадане на венчелистчетата. За всички пръскания се използват регистрираните за това фунгициди.

Къдравост по праскова /Taphrina deformans/

Това е най-вредоносната болест по прасковата. Засягат се листата, които се заразяват още при развитието си от пъпките. Заразените листа са силно накъдрени вследствие на образуваните по тях мехурести издутини, които понякога покриват целия лист. Тъканта на тези издутини е силно надебелена и чуплива. Отгоре те са обагрени жълтеникаво или червеникаво. Най-чувствителни са младите листа на възраст до две седмици. След този период те придобиват устойчивост поради отлагането на кутин. Повредените листа не могат да изхранят плода и по-късно некротират и опадат. След окапването на болните листа дървото образува нови, които остават здрави, но това ги изтощава силно,

предразполага към измръзване през зимата и се отразява върху залагането на плодните пъпки.
За контрол на заболяването през пролетта се препоръчва неколкократно третиране с разрешените фунгициди рано напролет, когато има млади листа и подходящи за развитието на фитопатогена метеорологични условия (висока атмосферна влажност и температура над 10ºС).

ЛОЗЯ

Фенофаза: BBCH (01-12) "Начало на набъбване на пъпките: пъпките започват да се разрастват вътре в обвивката" - „Вторите листа са отворени".

Основни вредители за периода

- ✓ **Шарен гроздов молец /*Lobesia botrana*/**
- ✓ **Екскориоза по лоза /*Phomopsis viticola*/**

Шарен гроздов молец /Lobesia botrana/

Зимува като какавида предимно под кората на лозите и по-рядко в почвата. Летежът на пеперудитеп започва когато средната денонощна температура на въздуха в продължение на десетина дни се повиши над 10-12ºС. Това обикновено е през първата половина на м. април за Южна България и през втората половина на същия месец за Северна България и по Черноморското крайбрежие. Гъсениците от първо поколение изгризват цветните бутони и ги оплитат с копринени нишки. Те често нагризват и разклоненията на ресата като предизвикват загиване на голям брой цветни бутони. През месец март е установено начало на летеж на неприятеля в областите Благоевград и Пазарджик.
Със сходна биология и повреди е **еднопоясният гроздов молец /*Eupoecilia ambiguella*/**, при който летежът на пеперудите започва в средата на април.
Борбата с гроздовите молци се провежда на базата на наблюдения върху динамиката на летеж на пеперудите, яйцеснасянето и началото на излюпване на гъсениците над **ПИВ**:

- **Десертни сортове**
- ***I^во поколение – 4-6 гъсеници/100 реси;***
- **Винени сортове**
- ***I^во поколение – 6-8 гъсеници/100 реси.***

Шарен гроздов молец
/Lobesia botrana/

Еднопоясен гроздов молец
/Eupoecilia ambiguella/

Екскориоза по лоза /Phomopsis viticola/

Повредите се виждат най-добре в ранните фази от развитието на лозата. Една част от пъпките не се развиват, а от останалите израстват леторасти със силно скъсени междувъзлия и дребни, деформирани листа. По листата петната са дребни, точковидни, с по-светъл ореол. Листната петура се деформира. По зелените леторасти петната са тъмно кафяви с удължена вретеновидна форма. В края на вегетационния сезон кората на инфектираните леторасти побелява, напуква се и започва да се люпи, а пъпките в този участък не се развиват.

Най-благоприятните условия за развитие на екскориозата е умерено топлото и влажно време, при 98-100% относителна влажност и наличието на свободни водни капки по растенията. Критичен период за развитието на патогена е периодът от набъбване на пъпките до фаза 3^{ти}-4^{ти} лист. Премахването на нападнатите леторасти заедно със зимната резитба води до намаляване на първичната зараза. Вегетационни третирания се провеждат, когато половината от пъпките в основата на леторастите са в стадий „пеперуда“ и при отделяне на третия лист с регистрираните фунгициди. Третиране с фунгицид се провежда, ако са открити лози със симптоми в предходната година и ако по време на развитието на пъпките на лозите през пролетта има чести валежи от дъжд. Необходими са две самостоятелни третирания в началото на вегетацията, особено ако температурите са по-ниски. Следващите третирания съвпадат с тези срещу мана и оидиум по лозата.

Установени са симптоми на болестта по зряла дървесина. В областите Бургас и Плевен са извършени предпазни третирания.

Екскориоза по лоза /*Phomopsis viticola*/

Фенофаза „пеперуда“

КАРТОФИ

Фенофаза: BBCH (01-21) „Начало на покълване: поява на кълнове (<1 mm)“ - „Поява на първото основно странично разклонение (>5 cm)“

Основни вредители за периода:

- ✓ **Плевели**
- ✓ **Телени червеи /сем. Elateridae/**

Плевели

В България се оглеждат ранни, средно ранни и късни картофи. Плевелите оказват отрицателно въздействие върху развитието на картофите през цялата вегетация. Най-силно изразено е то през първите седмици от поникването на културата. Най-широко и масово разпространени плевели са: *полски синап, дива ряпа, бяла куча лобода, видове щир, синя метличина, петниста бударица, полско подрумче, кокоше и кръвно просо, полска лисича опашка, видове кощрява, троскот, поветица, паламида и др.* От навременното отстраняване на плевелите зависи получаването на нормална реколта. Агротехническите мероприятия са основно и задължително звено от интегрираната борба с плевелите.

В комплекса от мероприятия за контрол на плевелите при картофи важно значение имат:

- Правилното сеитбообръщение - най-добри предшественици за картофите са зърнено-житните и зърнено-бобовите култури, тревните фуражни смески и фуражните бобови култури, които позволяват да се извърши качествена лятна дълбока оран.
- Качествената обработка на почвата – картофите изискват добре обработена и аерирана почва, поради което системата за обработка на почвата се извършва съобразно с терените и почвено-климатичните условия на района и характера на заплевеляването.
- Засаждане в оптималните агротехнически срокове – при нормални условия картофите поникват от 20 до 30 дни. При студена, влажна пролет и нерътен посадъчен материал, се удължава срока на поникване. Бавното поникване създава условия за силно заплевеляване на площите през този период.
- Употребата на подходящи хербициди - избора на хербицид трябва да е съобразен с характера и степента на заплевеляването, с фазата на плевелите, с климатичните и почвените условия на района.

Телени червеи /сем. Elateridae/

Телените червеи са едни от най-вредоносните и най-често срещаните многоядни неприятели. Вреди нанасят ларвите на неприятеля. При картофите ларвите се вгризват в клубените, които много често загиват. През ходовете навлизат различни причинители на заболявания. Вредата, която ларвите нанасят зависи не само от плътността им, но и от типа, влажността и температурата на почвата, съдържанието на хумусни вещества, от скоростта на поникване на растенията и от възрастта на ларвите. При по-дълбоко засаждане на клубените покълването се забавя, поради което степента на повредата от ларвите се повишава. При засушаване повредите намаляват, а при по-висока влажност на почвата се увеличават. Това се дължи на обстоятелството, че при засушаване ларвите мигрират по-дълбоко и не влизат в контакт с растенията. **Праг на икономическа вредност**:

- преди засаждане и през вегетацията – 4-6 бр. ларви/м^2.

За повече информация ползвайте Бюлетините на Областните дирекции по безопасност на храните!

За извеждане на борбата с болестите, неприятелите и плевелите да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Съгласно чл. 107, т. 3 от **Закона за защита на растенията** *(обн. ДВ бр. 61 от 25.07.2014 г.),* се забранява прилагането на продукти за растителна защита чрез въздушно пръскане!

Като изключение от забраната, продукти за растителна защита могат да се прилагат чрез въздушно пръскане само след писмено разрешение, издадено от директора на Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ), когато е налице опасност за растенията и растителните продукти, посочена в чл. 109 ал. 1 от Закона за защита на растенията.

Съгласно Закона за пчеларството *(обн. ДВ, бр. 57 от 24.06.2003г.):*

Чл. 33. (1) Забранява се употребата на продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция върху земеделски и горски култури, трайни и крайпътни насаждения и медоносна растителност, намиращи се във фаза на цъфтеж и през периода на отделяне на мана.

(2) *(Изм. - ДВ, бр. 8 от 2011 г., в сила от 25.01.2011 г.)* При масово проявление на вредители и авиационно третиране на земеделски и/или горски култури, с продукти и/или препарати за растителна защита по ал. 1 в райони, в които има пчелини, собственикът на земеделската и/или горската култура осъществява третирането, след писмено разрешение на областната дирекция по безопасност на храните.

Закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение/Удостоверение за търговия с ПРЗ!

Изготвил:
Нина Герасимова – старши експерт в дирекция РЗККППЗ